

בס"ד, י"ב אייר התשפ"ו

מנחות ק"ח – שופרות הנדבה, החלפת קרבן בעל מום, והקדש בלשון סתומה

שאלות:

1. לאשתו של אריה נשאר עודף מקרבן העוף שהביאה כיולדת, מה עושים עם העודף?

ששת שופרות הנדבה (המשך)

הגמרא ממשיכה את הדיון מהדף הקודם, ומסבירה למה שאר האמוראים לא קיבלו את ההסבר של חבריהם למה צריך את ששת השופרות של הנדבה:

- שאר האמוראים לא קיבלו את ההסבר של חזקיה, כי הם סבורים שאין חשש למריבות בין בתי האב של הכהנים על עורות הקרבנות, כל בית אב מכבד את התור שנקבע לו לעבודה, ואם יש לו הרבה קרבנות במשמרת הוא לא מצטער על קרבנות השופר.
  - שאר האמוראים לא קיבלו את ההסבר של רבי יוחנן, כי האמוראים האחרים לא חששו שהצטברות מטבעות בקופה אחת תגרום להן להתעפש.
  - שאר האמוראים לא קיבלו את ההסבר של זעירי, כי לא רצו להעמיד את טעם התקנה של המקדש כשיטת יחיד של רבי, שסובר שמי שנדר קורבן קטן והביא גדול לא יצא, ולכן לשיטתם לא צריך בשביל עגל שופר נפרד (מספיק של פר).
  - שאר האמוראים לא קיבלו את ההסבר של בר פדא, כי אין טעם להפריד בין מותר של הבהמות שאבדו ונמצאו, לבין שאר ה"מותרות" (שאריות כספים), כולם נחשבים לקטגוריה אחת. בנוסף, לגבי ה"קלבון" (עמלת החלפת הכסף), הם סוברים כרבי מאיר שהכסף הזה הולך ללשכת השקלים ולא לנדבת המזבח.
- הגמרא מביאה הסברים נוספים לצורך בשה שופרות, של שמואל ורבי אושעיא, הם מסבירים שהשופרות נועדו לשישה סוגים של שאריות כספים ("מותרות") שנשארו מאנשים שהפרישו כסף לקניית קרבנות ספציפיים:
- לפי שמואל: ששת השופרות הם עבור מותרי כסף שהופרש לקרבנות שונים אחד מהשני, לחטאת, לאשם (גזילות ומעילות שהוא בן שנתיים), לאשם נזיר (שהוא בן שנה), לאשם מצורע (שלא מתערב באשם נזיר כי מטרתם שונה, בנזיר הוא בא להכשיר לספור מחדש נזירות טהרה, ולא נותנים מדמו לבהונותו), למנחת חוטא (שהיא כמו חטאת שמותרת נדבה), ולשאריות ממנחת החביתין שגם היא נקראת חטאת וכתוב עליה "יקריב חטאתו".
  - לפי רבי אושעיא: מותר חמשת הראשונים כמו שמואל, אבל במקום מנחת החביתין הוא מונה את מותר הקינים (של קרבנות עוף). שמואל סובר שלקינים היה שופר נפרד שלא מתוך שופרות הנדבה. ורבי אושעיא אומר שהיו שניים, אחד לנדבת קינים, ואחד למותר קינים, שזה העודף שנשאר מקניית הקינים.
  - הגמרא אומרת שרבי אושעיא לא מנה את מנחת החביתין, משום שהוא סובר כדעה של רב חסדא ורבי אלעזר, ששאריות המנחה הזו לא עוברות לנדבה אלא חייבות להירקב. כי התורה קראה למנחת חוטא בשם "חטאת" (ולכן מותרת לנדבה כחטאת בהמה), אבל היא לא קראה למנחת החביתין בשם "חטאת", ולכן אין למותרת דין נדבה.

רב נחמן בר רב יצחק, הביא ראייה לדעה הזו מברייתא, כנגד הדעה החולקת של **רבה ורבי יוחנן**. כי **רבי יהודה** מדייק בברייתא, מהפסוק במנחת חוטא, שכתוב 'חטאת היא' שדווקא היא נקראת חטאת ולכן מותרה הולך לנדבה כחטאת. אבל עשירית האיפה של מנחת החביתין לא נקראת חטאת ולכן מותרת יירקב.

2. ישי נדר להביא שור לעולה, ולשור נחתכה האוזן, האם הוא יכול להביא איל במקום?

החלפת קורבן שקיבל מום

המשנה דנה במקרה שאדם הפריש בהמה ספציפית לקרבן ("שור זה עולה") ולאחר מכן נפל בה מום ("נסתאב") והיא נפסלה להקרבה:

○ שור אחד שהומר בשניים: אם הקדיש שור אחד והוא קיבל מום, מוכרים אותו ומביאים בדמיו קרבן אחר. לדעת **חכמים**, המקדיש יכול להביא בדמי השור שנמכר שני שוורים קטנים יותר.

○ הגמרא מקשה הרי למדנו בדף הקודם שמי שנדר שור אחד בשווי מנה לא יכול להביא שניים. התשובה היא ששם דובר בנדר ("הרי עלי"), שבו האדם קיבל על עצמו אחריות וחייב להביא את התחייבותו. אבל כאן מדובר בנדבה של בהמה ספציפית, וברגע שהיא נפסלה במום, האחריות שלו הסתיימה, והוא מביא בדמי השור הפסול, נדבה.

○ **חכמים** גם מתירים הפוך להביא שור אחד גדול בדמי שני שוורים קטנים שקיבלו מום. אבל **רבי** אוסר כי לדעתו לכתחילה חובה להביא בדיוק את הקרבן הקדיש בתחילה, למרות שבדיעבד יצא ידי חובה, כי אין לו אחריות. הגמרא מוכיחה מהמשנה, ש**רבי** חולק על כל המקרים במשנה, גם בנדר קטן והביא גדול, שאין לשנות מהנדר אפילו לאחר שנפל מום.

○ שינוי מין הבהמה: הגמרא שואלת האם מותר להביא בדמי שור שקיבל מום, בהמה ממין אחר (למשל שני אילים).

▪ הגמרא מביאה ברייתא שלדעת **חכמים** – מותר לשנות את המין, אבל צריך להביא שני אילים במקום שור, כי איל אחד לא מכסה את הכסף של שור. הגמרא מקשה הרי ראינו שבמקרה של מום לדעת **חכמים** נגמרה האחריות ואפשר להביא קטן במקום גדול. הגמרא מתרצת שאכן הברייתא הזו חולקת על המשנה ויש שני תנאים שונים שחולקים מה באמת אמרו **חכמים**.

▪ אבל **רבי** אוסר להחליף את מין הבהמה, כי שינוי הבהמות גורם לשינוי בנסכים (הסולת והשמן). לשני אילים צריך להביא שתי מנחות נפרדות בשני כלים, ואסור לערבב אותן יחד ("אין בילה"). וזה לא דומה לקרבן המקורי של השור שהייתה בו רק מנחה אחת בכלי אחד.

הגמרא שואלת גם לדעת **רבי** יוצא שהברייתא חולקת על המשנה, כי משמע מהברייתא שאלמלא הבעיה של המנחה לא היתה בעיה לשנות משור שקיבל מום לאיל. גם כאן הגמרא מתרצת שאילו שני תנאים שונים שחולקים מה **רבי** אמר.

○ **רב מנשיא בר זביד** מדגיש שהיתר החלפת השור בשניים (לדעת **חכמים**) נאמר רק אם אמר "שור זה עולה". אבל אם אמר "שור זה ודמיו עלי עולה", הוא קיבל על עצמו אחריות כספית להביא דווקא דמי שור אחד כזה, ולכן לא יוכל להביא שניים במקומו, אפילו במקרה של מום.

3. יגל אמר לשחר שהוא מוכר לו את אחד הבתים שלו, איזה בית הוא צריך לספק לו?

הקדש בלשון סתומה

המשנה והגמרא דנות במקרה שאדם מקדיש בהמה מתוך העדר שלו, מבלי לפרש איזו מהו הוא מקדיש:

- אם היו לאדם שני כבשים או שוורים והוא אמר "אחד מהם הקדש", או גם במקרה שהוא או אביו הקדיש אחד מהם ולא זוכר איזה מהם – הגדול שבהם הוא הקודש. כי מניחים שאדם מקדיש ב"עין יפה" ובוחר את המובחר ביותר.
- אבל אם היו לו שלושה בהמות ואמר "אחד מהם הקדש" – המשנה אומרת שהבינוני שבהם הוא הקדש.
הגמרא שואלת למה יש הבדל? אם בשניים הוא מקדיש בעין יפה, גם בשלושה הוא אמור להקדיש את הגדול ביותר!
- שמואל מתרץ שהמשנה לא התכוונה שהוא מביא רק את הבינוני, אלא שיש כאן ספק: וחוששים שמא התכוון לגדול, אבל חוששים גם שמא התכוון לבינוני (שגם הוא נחשב "עין יפה" ביחס לקטן). לכן, עליו להפריש את שניהם מספק.
- רבי חייא בר רב מסביר איך לנהוג במקרה הזה, צריך להמתין עד שייפול מום בבינוני, ואז מחללים את קדושתו על הגדול. בצורה הזו, הגדול הופך בוודאות לקורבן והבינוני יוצא לחולין. כי אם הבינוני היה קדוש הוא מחולל על הגדול, ואם הגדול היה קדוש הוא נשאר והבינוני בשני המקרים הופך לחולין ודאי.
- רב נחמן מחלק בין שתי לשונות: אם אמר "אחד משוריי" – זהו לשון סתמית שיש בה ספק בין הגדול לבינוני. אבל אם אמר "שור בשוריי" – הכוונה היא בוודאות לשור המובחר והגדול ביותר, ובזה אין ספק.
הגמרא מנסה להקשות מברייטא, שמהלשון שלה משמע שאמנם הגדול קדוש, אבל גם כל האחרים יימכרו לצרכי עולות, סימן שיש בהם ספק. אבל הגמרא מתרצת את הלשון בצורה כזו שלא תסתור את דברי רב נחמן.
- הגמרא מקשה מדיני מכירה: במקרה שאדם אומר לחברו "בית מבתיי אני מוכר לך", הדין הוא שנותן לו את הבית הגרוע ביותר (כמו עלייה קטנה) למה לא נאמר שהוא מכר את הבית הגדול?
הגמרא מתרצת שבמכירה "יד בעל השטר על התחתונה". כי המוכר רוצה לשמור לעצמו את המיטב, אבל בהקדש התורה אמרה: "מבחר נדריכם". אדם שנודר לד', דעתו לתת מהמובחר שבידו.